

Вступ

Пам'ятаєте, як у дитинстві з головою пірнали в історії? Як доколишній світ кудись зникав, залишивши по собі хіба пліснявий запах гарної книжки чи заспокійливу присутність батька у кріслі-гойдалці поряд? А може, ви колись ховалися між полицями місцевої бібліотеки, по вуха занурившись у перший роман про Гаррі Поттера й гарячково гортали сторінки, дошукуючись сенсу філософського каменя? Може, вмостившись на матусиних колінах, уявляли собі, як воно — з'їсти всі ягоди на Чорничному пагорбі? Пригадуєте свій перший похід у світ дикої природи? Чи хотілося вам гуляти колись там на самоті?

Усі дитячі спогади приємні: читаючи, дитина (ви) відчуває комфорт і привабливість приватного світу, радість повного занурення в якусь справу, блаженство зупиненого часу.

Чи замислюєтеся ви, спостерігаючи дорослими очима, як зростає наступне покоління, що відчуття втраченого часу втрачене саме по собі? Може, сучасній дівчині важче знайти вільну годинку, аби з головою пірнути в книжку? Радісне читання — досі безтурботна розвага, одна зі складових дорослішання нарівні з лазінням по деревах і освоєнням велосипеда? Якщо ви вже тримаєте в руках цю книжку, вам, напевно, хочеться, аби дитина відчула всі природні, вічні принади читання, що змушують час зупинитися. Вам важливо, як дитина ставиться до книжок, ви прагнете, аби писане слово стало невід'ємною частиною років її становлення, але відчуваєте брак якоїсь певнішої системи виховання читача.

Ви твердо вирішили прищепити дитині любов до читання, але час від часу відчуваєте якусь непозбунну тривогу. Вона може бути надуманою, але це її не применшує. Стрес часто починається, коли дитина ще тільки ліпить магнітні літери на холодильник і захоплено розглядає титри навчальних мультиків. Задовго до початку занять у школі батьки вже можуть нервувати через інакшість. Чому це моя дитина досі

не опанувала алфавіт, спершу питають вони, вже ковзаючи спіраллю подальших клопотів. Вона легко навчилась читати? Швидко читає? Серйозні книжки? Обережно: попереду небезпечний віраж: а чи вступить вона в гарний коледж, чи отримає гідну роботу, чи забезпечить себе фінансово? У душах таких батьків зростає страх за майбутнє цілого людства: нащадки взагалі читатимуть книжки чи просто годинами машинально прокручуватимуть стрічки на екранах девайсів, такі ж безпорадні у своїй пристрасі, як гравці біля ігрових автоматів у казино? Чи стануть наші діти учасниками цієї апокаліптичної картини майбутнього? (Не хвилюйтеся, не стануть.)

На такому тлі доволі важко уявити собі чисті, щасливі обличчя дітей, які читають без примусу, просто для задоволення. Але саме це стартова позиція нашої книжки. Тримайте ці обличчя в голові, наче маячки, бо виявляється, що чимало життєвих цілей, які ми ставимо перед своїми дітьми, стали природним наслідком їхнього дитячого досвіду читання для задоволення.

Так, діти, які читають, певніше за все, й навчаються гарно, але це не головне. Нові дослідження показують, що діти, які читають удома, краще себе контролюють і швидше справляються з поставленими завданнями, тобто мають життєві навички, котрі роблять їх щасливішими і здатними до адаптації. Вони розсудливіші й зосередженіші, ставлять собі правильні цілі й розуміють, як їх досягти. Загалом їх можна назвати підготовленішими до життя. Увійшовши до читацького життя своєї дитини, цілеспрямовано виховуючи в ній читача, ви допомагаєте їй стати володарем власної долі.

Школа — це місце, де дітей вчать, що вони *мусять* читати, а домівка — місце, де діти вчаться читати, бо самі цього *хочуть*. Саме вдома вони навчаються *любви* до читання. Дуже цікаво спостерігати, як дитина сама обирає собі заняття: тоді навіть настрої у неї кращий. У такому справді щасливому процесі помітне розуміння мети й щира готовність діяти, а не пасивний спротив. Тож давайте подумаймо про довготривалий проект виховання читача не як про обов'язок, а як про можливість урізноманітнити життя дитини і всієї родини. Батьківський компонент заохочення до читання багато в чому цікавіший, радісніший і відкритіший, ніж шкільний, побудований довкола вивчення алфавіту, оцінок і шкали досягнень.

Сподіваємося, що ця книжка стане розрадою, підтримкою й натхненням не тільки для батьків, а й для читачів. Ми хочемо допомогти

зберегти любов і повагу до книжок і літератури, коли б ви їх не набули — в дитинстві чи в юності. Ми хочемо, щоби ця книжка була для вас не лише корисною, а й захопливою, бо ж читати — захопливо. До слова, ми прекрасно провели час, збираючи найкращі поради та ідеї, головне, рекомендуючи свої улюблені видання. У кожній з нас по троє дітей, ми щодня працюємо з книжками (так, розуміємо, як нам пощастило) й роками копірсаємося в завалах дитячої літератури.

Хто б не взявся за цю книжку — майбутні чи досвідчені батьки, дідусі й бабусі, вчителі або стурбовані опікуни — ми сподіваємося, що після її прочитання у вас з'являться нові ідеї, натхнення, наснага, а може, й полегшення. Ми віримо, що ви знову й знову будете гортати її сторінки — чи то в пошуках певності, чи щось згадавши, чи переходячи до наступного розділу, поки ваша дитина переходить до нового етапу свого читацького життя. А найбільше ми сподіваємося, що одного разу вона візьме цю книжку, перегорне її сторінки з упізнаванням і вдячністю й, можливо, захоче зберегти її вже для власних нащадків. Ми всі обожнюємо згадувати про задоволення, радість і майже нестримний захват, які відчули, коли нам відкрився книжковий і, як наслідок, величезний реальний світ.

Заувага від Марії

Спогад. Я сиджу на королівському ліжку свого шестирічного сина між ним і його восьмирічною сестрою. «Це Морська Змія! Це Каракатиця! Це Мантикора!» — читаю я. Вони захлинаються голосним реготом. Я далі розповідаю, як Джеймс Генрі Троттер та його друзяки-комахи лякають Нью-Йорк, визираючи зі свого гігантського персика, настромленого на шпиль Емпайр-Стейт-Білдинг. «Це Ойнк! — закричав начальник пожежної служби. — Я знаю, це Ойнк!» Цієї миті я зупиняюсь, і ми втрьох повторюємо: «Я знаю, що це Ойнк» між нападами сміху.

Книжка Роальда Дала «Джеймс і гігантський персик»¹ [James and the Giant Peach], яку я читала їм, а пізніше і їхньому меншому братику, примандрувала з мого дитинства: це подарунок семирічній мені від друга сім'ї. Суперобкладинки давно немає, але блякла помаранчева тканина

¹ Дал, Роальд. Джеймс і гігантський персик: повість / Роальд Дал; пер. з англ. Віктора Морозова. — Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2009. — Тут і далі примітки Міри Київської.

палітурки повертає в часи, коли я маленькою читала про бідолашного везунчика Джеймса і його моторошно-захопливі пригоди. Їхні деталі наче вкорінені в самому моєму естві. Я вважаю, що мені неймовірно пощастило повернутися до цієї історії вже в статусі матері й поділитися нею з дітьми. Ці спогади променяються чистою любов'ю.

Батьківство — це суцільний стрес. Але бути людиною теж стрес. Та я зрозуміла, що навіть у найскрутніших ситуаціях, у найважчі дні за звичкою тягнуся до книжки, піднімаю нею настрій і опановую себе. У дні, коли я відчувала, що мені нічого дати дітям, я все ж могла сісти поруч і розгорнути книжку. Щойно ми починаємо читати, світ виглядає інакше.

Часом, коли мозок починає непокоїтися про нинішні чи майбутні випробування, що чекають на моїх дітей, і про те, чи ми з чоловіком обрали правильний спосіб спілкування з ними, я нагадую собі, що кожна книжка, яку вони прочитали або яку прочитали їм, залишила по собі якийсь слід, якийсь потенційний спогад. Ці спогади накопичуються й ведуть до інших хороших речей. Я маю доказ — свій досвід із «Джеймсом і гігантським персиком».

Коли моїм дітям було одинадцять, вісім і три роки, наше життя змінилося. Ми переїхали з Каліфорнії у Нью-Йорк, де я влаштувалася редакторкою дитячих книжок у «Нью-Йорк Таймс». У нашому домі з'являлось дедалі більше читва. Діти стали моєю фокус-групою, обожнювали цю свою роль, хоч, бувало, й нехтували нею або категорично від неї відмовлялися. Можливо, їхні найприємніші читацькі досвіди не мають до мене взагалі жодного стосунку. Якось учителька відвела мене вбік і сказала, що моя донька гірко плакала над сторінками «Крадійки книжок»² [The Book Thief], коли учні повинні були читати мовчки. Першою книжкою, з якою носився мій старший син, був комікс Джеффа Сміта «Боун» [Bone]. Малий невідривно читав його скрізь — у машині, в ресторанах і в приймальні лікаря. Найменший синок, учень другого класу, горлав від захвату, коли нарешті отримав книжки, які сам вибрав на шкільному ярмарку.

Ось і я, глибоко занурюючись у світ дитячої літератури, відчуваю щоденну радість, хоч вона й приходить у супроводі неминучих проблем. Часом здається, що я нескінченно перебираю дитячі книжки, якісь кладу

² Зузак, Маркус. Крадійка книжок: роман / Маркус Зузак; пер. з англ. Наталії Гоїн. — Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016.

на полиці, інші витягаю, аж поки руки відпадають, а очі лізуть на лоба. От як їх може бути так багато? Як віддати кожній з них належне? А потім відкриваю коробку, бачу там картонки Сандри Бойнтон і одразу згадую свою донечку, коли вона крихіткою сиділа в мене на колінах, я всоте читала: «Корова каже “му”, овечка каже “бе”, три свинки співають...», а вона кричала: «Ла, ла, ла!»

«Хвилина, витрачена на читання дітям, повернеться вам сторицею, — написав якось Джордж Сондерс, — і не тільки тому, що діти люблять, коли ви їм читаете, а й тому, що через багато років, коли вони будуть далеко, тихі вечори шурхотіння сторінками під однією ковдрою здаватимуться священними». Виховання родини читачів — це корисна нескінченна подорож, і я сподіваюся, що ця книжка допоможе вам і вашим дітям прокласти в ній власний маршрут.

Заувага від Памели

Я була з тих дітей, які завжди сиділи втупившись у книжку, — хоча в моїй юності це не завжди вважалося великим досягненням. Сором'язлива дитина, що не мала хисту до музики, мистецтва чи спорту, почувалася затишно в світі історій. Життя в книзі часто здавалося мені кращим за життя навкруги, де було повно небезпек і часто бракувало рятівних підказок-попереджень. Тоді я навряд чи розуміла, що саме книжки допоможуть здобути знання і навички, котрі знадобляться, коли я наважуся вийти на вулицю, допоможуть навчитися ризикувати. Читання для мене завжди було рятівним колом.

Не дивно, що написання книжки про виховання читачів стало для мене любовним заняттям, у якому поєдналися четверо дорогих моему серцю складників: діти, книжки, освіта і материнство. Для мене вони всі взаємопов'язані. Навіть моє бачення материнства сформоване читанням. Я одна з тих людей, які завжди знали, що хочуть мати дітей, — і що більше, то краще. Витоки цього свого бажання я впізнаю в книжках, які любила в дитинстві, — серії про сім'ю Всіляких [All-of-a-Kind Family], «Маленьких жінках»³ [Little Women] та «Гуртом дешевше» [Cheaper by the Dozen].

³ Олкотт, Луїза Мей. Маленькі жінки: роман у 2-х частинах / Луїза Мей Олкотт; пер. з англ. Богдани Носенок. — Харків: Фоліо, 2019.

Не дивно, що чимало моїх фантазій про багатодітне материнство ґрунтувалися на родинних історіях і затишному читанні «Аліси в Задзеркаллі»⁴ перед сном. Тихі зібрання біля каміна, відблиски вогню на сторінках. Моторошні історії пошепки при світлі ліхтарика. Я чекала нагоди поділитись улюбленими історіями зі своїми дітьми й почути від них нові.

Я завжди знала, що мої діти читатимуть, — або принаймні не дозволяла собі думати, що цього не буде. Я знаю, що діти відрізняються від батьків (мої — так напевне), але не могла уявити, що вони не братимуть участі в цих родинних посиденьках. Таке було годі уявити навіть із суто практичних міркувань: що мені тоді робити зі своїми дитячими книжками (старезними примірниками «Світла на горищі»⁵ [A Light in the Attic] й повним зібранням Френсіс Годжсон Бернетт)? А з класичними томами Доктора Сьюза⁶ [Dr. Seuss], які я років у двадцять придбала на розпродажі, ще незаміжня й далеко від материнства?

На щастя, купівля нових і збереження старих книжок не були марними. Багато батьків можуть цілком обґрунтовано хвалитися сильними якостями й навичками своїх дітей. Звісно, мої діти не ідеальні, й не все в них виходить. Але можу сказати, що всі троє, від дев'ятирічного до тринадцятирічного, захоплені читачі. Насправді вони набагато кращі читачі, ніж я в їхньому віці — допитливіші, доскіпливіші й жадібніші. Вони звикли вважати свою бідлашну матусю безнадійно повільною й невіправно неуважною. «Ти досі на цій сторінці?!» — запитують вони, коли я повільно й неуважно веду очима по рядках наприкінці довгого дня.

Я не ображаюся. Не ображаюся, що вони перегортають сторінки швидше за мене й часом не чують, як я кличу їх вечеряти, бо хочуть дочитати розділ. Я цілком усвідомлюю, що яким би не було їхнє життя, вони будуть більше до нього готові, довірившись книжковим історіям. Вони

⁴ Керрол, Льюїс. Аліса в Країні Див; Аліса в Задзеркаллі: повість-казка / Льюїс Керрол; пер. з англ. Валентина Корнієнка, Миколи Лисенка, Івана Малковича. — Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2001.

⁵ Українською вийшли два інші твори Шела Сільверстейна (Сільверстейн, Шел. Лафкадію лев, який не злякався мисливців: ілюстроване оповідання / Шел Сільверстейн; пер. з англ. Олекси Негребецького. — Львів: Добра Читальня, 2009; Сільверстейн, Шел. Де закінчується тротуар: вірші та мал. / пер. з англ. Тараса В'єнца, Галини Михайловської, Зоряни Лісевич та ін. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2011. — 192 с.)

⁶ Доктор Сюз. Про Грінча, який украв Різдво! / Доктор Сюз; з англ. пер. Маріанни Кіяновської. — Київ: Книголав, 2018. — 56 с.

зрозуміють фабулу, повороти сюжету й хепі-енди. Розберуться з розвитком характерів персонажів, основними темами й сумними фіналами. З прочитаних романів вони зрозуміють, якими персонажами могли би бути й героями яких історій хочуть стати. Вони краще вмітимуть тлумачити ситуації, розуміти контекст і шукати сенс у нібито безсенсовному. Вони знатимуть, як знайти основні елементи історії і зробити висновки. Зможуть читати людей і розуміти своє й чуже місце у світі. Сподіваюся, що вони зроблять книжки життєвими дороговказами й поділяться своїми історіями з іншими.

ЧАСТИНА ДРУГА

ЯК ВИРОСТИТИ ЧИТАЧА

Про наступні

два важливі етапи читання

ми будемо говорити у двох розділах:

«Ваш новий читач» і «Самостійний читач»

Купить книгу на сайте kniga.biz.ua >>>

ВАШ НОВИЙ ЧИТАЧ

Усі батьки ставлять собі одне запитання: коли вже моя дитина почне читати? Цей чарівний прорив — коли ваша дитина виявляє інтерес до літер і починає розрізняти слова на сторінці або деінде — трапляється в різному віці у різних дітей навіть в одній родині. Дехто починає читати в чотири, інші — в шість або сім. Інколи раніше починає читати найстарша, а буває — найменша. У Памели й Марії дуже схожий досвід: їхні найстарші доньки навчилися читати приблизно на рік раніше за своїх братів. Мозок дівчат часто готовий читати раніше за мозок хлопців. Утім, і батьки хлопчиків, і батьки дівчаток згадують, що діти спершу довго не розрізняють літери й не можуть складати слова, потім трапляється перший раптовий стрибок, а за ним регулярні, але так само раптові наступні, поки одного разу дитина не прочитає коротке речення. Це справді ніби магія — тож не кваптеся.

Кожна дитина вчиться читати у власному темпі. Не існує «правильного» віку самостійного читання й спеціальної формули, яка дозволила б усім читати, скажімо, у п'ять років. Насправді до повноцінного самостійного читання готові не так багато п'ятирічок, хоча чимало програм у дитячих садках спрямовані на досягнення саме цієї мети.

Якщо ви досі займалися вихованням читача, то маєте бути впевнені, що ваша дитина прямує до самостійного читання в тому темпі, який підходить саме їй.

«Стривайте, — можете сказати ви. — У підготовчій групі, куди ходить моя дитина, один чотирирічний малюк читає цілі розділи. Вихователька каже, що мій син “дещо повільно” вчить букви. Сама дитина каже, що читає, але, схоже, вона просто запам’ятала текст. Старший у його віці вже читав. Та й ми з дружиною були божевільними читачами в дитинстві. Чому ж наш малюк не виявляє інтересу до книжок?»

Такі проблеми переслідують майже всіх батьків, окрім, хіба що, батьків отого чотирирічного читача, котрі, повірте, конають через те, що дитина їсть тільки біле чи відмовляється взувати черевики. У кожного з нас свої турботи — але загалом побоювання з приводу того, що ваша дитина повільно вчиться читати, не мають достатніх підстав. Дуже ймовірно, що хоч би коли ваша дитина почала самостійно читати, хвилюватися немає причин. (Нижче ми коротко згадаємо обґрунтовані підстави для тривоги.) Усім подобається, що Альберт Айнштайн пізно почав говорити, — чимало батьків і собі можуть похвалитися, що їхні «запізнілі» читачі виявилися пожадливіми й невтомними.

Насправді існують навіть докази того, що дітям *слід* учитися читати пізніше, коли розвинеться мозок і, зокрема, покращаться навички кодування та візуального сканування. У Німеччині дітей не вчать читати до шести-семи років. У більшості скандинавських шкіл уроки читання починаються, коли дітям виповниться сім. Ніхто не звинуватить ці країни в заохоченні до безграмотності. Суть у тому, що оскільки багато розумних обдарованих дітей просто нездатні навчитися самостійно читати до шести-семи років, краще присвятити час іншим видам освіти — математиці, науці, мистецтву, музиці, соціальним навичкам.

Коли діти зможуть опанувати читання, вони вже матимуть базу знань, що дозволить працювати зі значно цікавішими історіями ніж ті, що доступні дошкільнятам. У цій моделі найперші етапи читання можуть стати набагато кориснішими. На жаль, така ідея не знайшла підтримки в більшості американських штатів, за винятком окремих прогресивних шкіл, міжнародних шкіл, шкіл Монтесорі та вальдорфських шкіл.

Забудьте страшне слово «пізно»

Усе «пізно» може тривожити, хоча здебільшого ми не замислюємося про наслідки того, коли і як наші діти розвинули певні життєві навички. Чи ви думаєте про віддалені ефекти того, що ваша дитина навчилася залазити на «шведську стінку» або зав’язувати шнурівки трохи пізніше за друзів? Звісно, ні. Час проходження більшості знакових для дитинства етапів, включно з читанням, не корелює з пізнішими когнітивними або фізичними функціями й навичками. І все ж багатьох силоміць спонукають, підштовхують або навіть змушують учитися читати раніше, ніж вони до цього готові, часом спричиняючи велике й непотрібне розчарування, коли малі дивляться на сторінку, а їхня свідомість не відгукується. Чому б не зробити крок назад і не почекати ознак того, що для вашої дитини настав час читати?

Підкреслюйте позитив

Незалежно від віку й навичок читання реагуйте на нього позитивно. Поділіться з дитиною своїм захватом від книжок і не показуйте, що переживаєте (ба більше: показуйте, що вам байдуже), бо вона відстає від графіку. Нехай інші доглядачі з родинного кола роблять так само. Постійні розпитування бабусі чи няньки, які намагаються з’ясувати спроможність вашої дитини читати, насправді зовсім не йдуть їй на користь. Нехай дитина не думає, що ви за нею слідкуєте. Діти тонко відчувають розчарування й неспокій у словах і діях батьків — навіть добромисна уважність може призвести до протилежного результату: маля всіляко уникатиме книжок, аби вас не підвести. А між тим, для цього віку є чимало прекрасної літератури, щоби почитати *разом*. Дивуйтеся, смійтеся і плачте. Насолоджуйтеся кожною сторінкою. Якщо ви поки що повністю або здебільшого читаете самі — так тому й бути.

Пам’ятайте свою роль

Читання вдома завжди має бути орієнтоване на допитливість, відкриття і дослідження. Звісно, треба підтримувати дитину, коли

Унікальний містер Поттер

Ми любимо Гаррі Поттера. Найбільше нам подобається, що Джоан Роулінг написала ці книжки для дітей другого–шостого класів, хоч від них фанатіють багато підлітків і дорослих. Виявилося, що феномен Поттера настільки потужний, що молодші теж хочуть про нього почитати. Наша порада така: не підсовуйте Гаррі Поттера занадто рано. Ми обидві брали участь у батьківських змаганнях «мій малюк у дитсадку вже читає Гаррі Поттера». Здається, кожен знав принаймні одного малюка, який прочитав усю серію до першого класу. Або малюка, чий батьки крутили Поттеріану в машині. Або батьків, які самі прочитали всю серію дитині, котра ще не вміла читати самостійно. Якщо це зробило всіх щасливими — прекрасно.

Але навіть перша книжка про Гаррі Поттера не обов'язково підійде малому читачеві для самостійного читання, а в наступних узагалі чимало дорослих і доволі зловісних тем, які можуть по-справжньому налякати малюка (наприклад, смерть невинних дітей, підліткова закоханість, статеве дозрівання і зрада). Джоан Роулінг хотіла, щоб її читачі доросли до пізніших книжок, поступово читаючи всю серію.

Вирішуючи, коли дати дитині книжки про Поттера (припустімо, що вирішувати *вам*), усе ж зачекайте, поки вона зможе повністю прочитати і оцінити їх самостійно. Дітям справді не потрібні провідники неймовірним світом Гогвортсу — тим паче, мандрівка може затягнутись на все життя. Для багатьох це не тільки захопливе читання, а й присуття частини їхньої ідентичності на роки вперед. Марііна п'ятнадцятирічна дочка досі вважала себе слизеринкою — на рівні з усіма іншими інтересами та пристрастями, що сформували її як особистість. Якщо ваша дитина й голови не поверне в бік феномену Поттера — теж прекрасно. Декому не подобається фентезі, іншим не до душі надто розкручені книжки. Одні діти (серед них Марііна) вважають книжки Роулінг просто нудними. Для інших вони надто страшні, й від віку це не залежить. У світі так багато чудових книжок. Нехай діти самі роблять свій вибір.

Що робити, як моя дитина досі не читає?

Давайте спинимось і повторимо простий вічний факт: навчитися читати може бути складно. Багатьом це вдається не зразу, й процес, особливо в малому віці або коли мозок іще не готовий до читання,

Коли слід звернутися до фахівця?

Що робити, коли ваша дитина у першому класі досі плутає літери? А коли відмовляється навіть спробувати читати? Це законні підстави хвилюватися через проблему, яку можна вирішити за допомогою фахівця.

Майте на увазі, що діти, яким важко читати, часом дуже ретельно приховують справжню причину свого спротиву. Врахуйте всі можливі перешкоди, які заважають дитині розшифровувати літери й прикріпляти їх до звуків. Знахідки можуть вас здивувати: повільність у читанні буває зумовлена проблемами з зором або зі слухом, від яких малюк майстерно відволікав увагу. Інколи такі діти успішно проходять перевірку зору і слуху, особливо коли їх перевіряють у школі чи клініці, де видно й чути інших. Навіть діти

з очевидними випадками дислексії подеколи віртуозно приховують свої проблеми.

Виключивши більшість фізичних проблем, слід почати розмову з учителем або спеціалістом із читання — нині майже в усіх початкових школах є штатні чи позаштатні фахівці, спеціально навчені розпізнавати й допомагати коригувати неврологічні та когнітивні труднощі. Якщо ви вважаєте, що в школі недостатньо потужних ресурсів для проблемних читачів, приватний фахівець із читання може допомогти з'ясувати, чи є у вашої дитини розвиткові чи навчальні труднощі. В неспокої немає нічого поганого, зате є величезний шанс допомогти, головне — виявити проблему вчасно і перевіритися у фахівця.

може бути катастрофічним. Батьки часто й самі перебувають під сильним тиском — власних батьків («Але *ти* вже читав у його віці!»), батьків однокласників, добромисних учителів чи просто традиційних небайдужих піклувальників. Важко спостерігати за тим, як ваша дитина борсається й бореться зі зневірою.

Виклики багатомовності

Особливо складно вчитись читати англійські книжки, адже англійську засвоїти вкрай непросто. Запитайте будь-кого, хто чив

Зв'язок із героями

Шукаючи книжки, які варто принести додому, обирайте ті, що одразу знайдуть відгук у вашого читача, — не просто як читача, але як людини в конкретному місці й часі. Серед усього асортименту точно є такі, що пасуватимуть до його особистих знаменних подій, свят, тривог, страхів, цілей та зацікавлень. Навесні час шукати прекрасні книжки про природу, дерева, сади, тварин і розваги надворі. Коли примчить літо, піде в діло література про спорт, історії про пригоди й табори, а коли дитина повернеться до школи, їй стане в пригоді перша книжка з циклу про Енн Ширлі «Енн із Зелених Дахів»²⁰ [Anne of Green Gables]. Коли якась із них допомагає дізнатися щось нове, розкрити тему або знайти відповідь на болюче запитання, діти переконуються, що для покращення і збагачення свого життя слід звертатися саме до книжок. Книжка здатна запропонувати вирішення багатьох життєвих проблем і дітям, і дорослим. Усі вони — певною мірою порадики для малюків: описують насущні проблеми, відповідають на запитання й допомагають вийти з неприємних ситуацій. Ті, хто змалку засвоїв, що сила в книжках, ніколи не забувають про цей урок.

Активуємо класику

Читання класичних романів уголос — цікавий спосіб познайомити з визнаними хітами дитячої літератури тих малюків, які вже впевнено читають самі, але можуть просто не звернути на них увагу чи не так їх зрозуміти. Улюбленцями Памелиних дітей були книжки про Нарнію²¹ й Чарівника країни Оз²², ретро-серія Мод Гарт Лавлейс «Бетсі-Тейсі», «Пригоди Аліси в Країні Див», «Гоббіт»²³ і «Володар

²⁰ Монтомері, Люсі-Мод. Енн із Зелених Дахів: роман. Кн. 1 / Люсі-Мод Монтомері; пер. з англ. Анни Вовченко. — Львів: Урбіно, 2013. — 320 с.

²¹ Льюїс, Клайв Стейплз. Хроніки Нарнії. Повна історія чарівного світу: роман / Клайв Стейплз Льюїс; пер. з англ. Віктора Шовкуна, Ігора Ільїна, Олександра Кальніченко. — Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. — 912 с.

²² Баум, Ліман Френк. Чарівник Країни Оз: повість-казка / Ліман Френк Баум; пер. з англ. Ігора Ільїна, Олександра Кальніченко. — Харків: Фоліо, 2019. — 213 с.

²³ Толкін, Джон Роналд Руел. Гобіт, або Туди і звідти: роман / Дж. Р. Р. Толкін; пер. з англ. Олени О'Лір. — Львів: Астролябія, 2017. — 384 с.

Обережно, стереотипи!

Уникайте нудних, на вашу думку, героїв, але не надто нав'язуйте власні цінності. Багатьом дітям до вподоби симпатичні бешкетники на кшталт Грега Хефлі²⁸ [Wimpy Kid] або Капітана Підштанька²⁹ [Captain Underpants], а те, що вам здається недолугим, дітей неймовірно смішить. Утім, деякі персонажі просто пласкі. Дитина може й не відчувати гендерних стереотипів, але все ж не захоче читати історію зі стереотипними персонажами. Звертайте увагу на сильні, але не надто прості характери хлопчиків і дівчаток, створених не під копірку.

Утома від франшизи

«Minecraft», покемони, «Lego», «Shopkins» — читання не зразу спливає у пам'яті, коли ви чуєте назви цих іграшок та безмежно захопливих ігор, — і все ж із ними теж пов'язані серії книжок. Вони можуть зайняти корисне місце в репертуарі юного читача, допомогти привабити дуже обережних або зміцнити звичку читати для задоволення в тих, хто втратив інтерес. Утім, ці книжки точно не розширять інтелектуальні горизонти, не відкриють скарбницю цікавих слів чи вигадливих сюжетних технік.

²⁸ Кінні, Джеф. Щоденник слабака: ілюстрована повість / Джеф Кінні; пер. з англ. Дмитра Шостака. – Київ: КМ-Букс, 2014. – 224 с.

²⁹ Пілкі, Дейв. Пригоди капітана Підштанька: ілюстрована повість / Дейв Пілкі; пер. з англ. Ірини Ємельянової; іл. Хосе Гарібальді. – Київ: КМ-БУКС, 2018. – 128 с.

Айві та Бін

Ivy + Bean

**Енні Берроуз,
ілюстрації Софі Блеколл**

Дві подружки, котрі зовсім не збиралися приятелювати, втрапляють у купу пригод. Книжки безтурботні та милі, як і ілюстрації від нагородженої медаллю Калдекотта Софі Блеколл.

Фантазмагорія Дорі

Dory Fantasmagory

Еббі Генлон

Завдяки ілюстраціям на кожній сторінці й симпатичній героїні, чия бурхлива уява дивовижно поєднує реальне життя й казковий світ, це, ймовірно, улюблена книжка Марії серед сучасних книжок для молодших класів.

Погана кицька

Bad Kitty

Нік Бруел

Спершу з'явилась однойменна абеткова книжка-картинка про розгнівану кішку, потім — серія неймовірно смішних бешкетливих книжок із коміксовими елементами, які ідеально підходять ненаситним дітям, залюбленим у книжки-картинки.

Анна Гібіскус

Anna Hibiscus

Атінуке, ілюстрації Лорен Тобіа

Ця життєрадісна серія про маленьку африканську дівчинку — справжнє відкриття. Книжки відзвонюють сміхом, навіть поколюючи вам серце. Народжена в Нігерії Атінуке розповідає історії про родину з мамою-канадійкою і батьком-африканцем, а зворушливі ілюстрації Тобіа дихають життям із кожної сторінки.

Книжки Рамони

The Ramona Books

Беверлі Клірі

Книжки про Рамону — досі золотий стандарт. Самовпевнена маленька дівчинка, яка просто не може не втрапити в халепу. Старша сестра, котрій уривається терпець. А ще ж є симпатяги-друзяки з Клікет-стрит. Багато сучасних дівчачих серій намагалися на свій лад відтворити свавільну неслухняність Рамони — але майже завжди марно. Рамона та її друзі-сусіди яскраво показують малим читачам і читачкам (не забувайте книжки про Генрі Гаттінса!) світ, у якому ганяють вулицями після

